

Sufinansira
Evropska Unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

SMJERNICE ZA ZAŠTITU OD COVID-19 NA RADNOM MJESTU

U SEKTORU PROIZVODNJE TEKSTILA,
ODJEĆE, KOŽE I OBUĆE

SADRŽAJ

1. UVOD	3
2. POLITIKE I PROCEDURE U KOMPANIJAMA	4
2.1. RAZVIJANJE PLANA PRIPRAVNOSTI ZA SLUČAJ ŠIRENJA ZARAZE COVID-19	4
2.2. MEHANIZMI REDOVNOG INFORMISANJA RADNIKA	4
2.3. PRUŽANJE PRVE POMOĆI I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA U TOKU TRAJANJA PANDEMIJE	5
3. PREVENTIVNE MJERE U LANCU PROIZVODNJE	5
3.1. ORGANIZACIJA RADNOG VREMENA I SMJENE	5
3.2. TRANSPORT RADNIKA U SLUČAJU DA POSLODAVAC ORGANIZUJE PREVOZ	5
3.3. TRANSPORT RADNIKA U VOZILIMA JAVNOG PREVOZA	5
3.4. ULAZAK U KRUG FABRIKE.....	5
3.4.1. ULAZAK RADNIKA	5
3.4.2. ULAZAK SREDSTVIMA TRANSPORTA (PREVOZ ROBE, DOSTAVNA VOZILA).....	6
3.4.3. PRIJEM OSNOVNIH I POMOĆNIH SIROVINA NA ULAZU	6
3.4.4. ULAZAK PREDSTAVNIKA PRAVNIH LICA I DRUGIH FIZIČKIH LICA (SERVISERA, POSJETILACA)	6
3.5. OBEZBJEĐIVANJE FIZIČKE DISTANCE	6
3.6. KORIŠTENJE LIČNIH ZAŠTITNIH SREDSTAVA	7
3.6.1. KAKO PRAVILNO KORISTITI LIČNU ZAŠTITNU OPREMU I/ILI LIČNA ZAŠTITNA SREDSTVA?.....	7
3.7. HIGIJENA	8
3.7.1. MIKROKLIMATSKI USLOVI	8
3.7.2. PAUZA I TOPLI OBROK.....	9
3.7.3. PROSTOR ZA PRIPREMU HRANE.....	9
3.8. ORGANIZOVANJE RADNIH GRUPA.....	9
3.9. ODSUSTVO SA RADNOG MJESTA USLJED IZOLACIJE ILI BOLESTI IZAZVANE NOVIM VIRUSOM COVID-19.....	9
4. KOREKTIVNE MJERE U LANCU PROIZVODNJE	10
5. UPRAVLJANJE OTPADOM	10
6. PRILOZI	12
7. IZVORI INFORMACIJA	17
8. PREPORUČENA LITERATURA	18

1. UVOD

Smjernice za zaštitu od COVID-19 na radnom mjestu u sektoru tekstila, odjeće, kože i obuće, su dio aktivnosti projekta EU4Business Recovery (<https://eu4business.ba/o-eu4business-recovery/>) kojeg finansiraju Evropska unija i Ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj Savezne Republike Njemačke u cilju pružanja podrške Bosni i Hercegovini u ublažavanju negativnih ekonomskih trendova uzrokovanih pandemijom COVID-19. Projekat zajednički realizuju Međunarodna organizacija rada (International Labour Organization - ILO), Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ), i Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP). Smjernice su proizvod rada stručnog tima Međunarodne organizacije rada i interdisciplinarne radne grupe sastavljene od institucija i organizacija nadležnih za usvajanje i provođenje standarda zaštite na radu na različitim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini.

Smjernice sadrže preporuke zasnovane na standardima zaštite na radu, te dobre prakse identifikovane na globalnom nivou u sektoru proizvodnje tekstila, odjeće, kože i obuće. Poslodavci i radnici u sektoru proizvodnje tekstila, odjeće, kože i obuće, treba da koriste ove smjernice u svrhu identifikovanja nivoa rizika na radnom mjestu i utvrđivanja odgovarajućih mjera kontrole koje je potrebno uvesti kako bi se spriječilo širenje COVID-19. Smjernice su komplementarne sa opštim smjernicama za pravne subjekte koje su od početka proglašenja pandemije COVID-19 izdale nadležne institucije na različitim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini. Smjernice nisu pogodne samo za sprječavanje širenja virusa COVID-19 već svoju primjenu mogu imati i za sprječavanje drugih zaraznih bolesti.

Ciljevi smjernica su:

1. Prepoznati pojavu COVID-19 na radnom mjestu;
2. Spriječiti širenje virusa na radnom mjestu;
3. Jasno definisati procedure na radnom mjestu poštujući sve mjere zaštite na radu i zdravstvene standarde;
4. Sačuvati zdravlje radnika;
5. Kreirati održivi sistem informisanja radnika;
6. Osigurati provođenje mjera zaštite od COVID-19 na radnom mjestu;
7. Osigurati neometan rad kompanije u toku pandemije COVID-19.

U slučaju nepodudarnosti ovih Smjernica sa relevantnim domaćim propisima i preporukama, prednost imaju relevantni domaći propisi i preporuke nadležnih institucija u zemlji.

2. Politike i procedure u kompanijama

2.1. Razvijanje Plana pripravnosti za slučaj širenja zaraze COVID-19

1. U cilju upravljanja mjerama zaštite od COVID-19 u kompaniji, formirati Krizni štab sačinjen od: predstavnika rukovodstva, službe zaštite na radu/radnika zaduženog za zaštitu na radu/vanjskog konsultanta za zaštitu na radu koji prati predmetne zakonske akte, i predstavnika radnika (zavisno od veličine radne organizacije) ili u skladu sa trenutno važećim zakonskim propisima. Krizni štab je odgovoran za kontinuiranu implementaciju prevencije i apliciranje nivoa sistema monitoringa i kontrole zaraze u skladu s aktuelnim stanjima pandemije;
2. Organizovati redovne sedmične sastanke o stanju/statusu pandemije na nivou kompanije u skladu sa situacijom na lokalnom nivou, a po potrebi i češće sastanke. Sastanke organizovati online, ukoliko se u salama za sastanke ne može obezbijediti dovoljna fizička distanca;
3. Krizni štab treba da definiše kriterije po nivoima rizika zaraze od COVID-19 unutar kompanije u različitim sektorima i akcione mjere za svaki definisani kriterijum;
4. Krizni štab izrađuje ili usvaja Kontrolnu listu za provjeru neophodnih mjera za sprječavanje širenja COVID-19 u kompaniji. Kontrolna lista se popunjava po potrebi u skladu sa razvojem situacije u vezi sa pandemijom;
5. Kontrolna lista i Plan se mogu mijenjati u skladu sa razvojem situacije u vezi sa pandemijom;
6. Na osnovu podataka dobijenih iz Kontrolne liste, koja omogućava identifikaciju uticaja pandemije na rad kompanije, Krizni štab pristupa izradi Plana pripravnosti sa jasno definisanim aktivnostima, odgovornim osobama i zadatim rokovima za izvršenje aktivnosti (ime i prezime, ko se o čemu obavještava, ko šta radi i kontakt broj);
7. Plan pripravnosti treba da bude dostupan svim radnicima i treba se obezbijediti trening kako bi se upoznali sa potrebnim aktivnostima, očekivanim odgovorom na krizne situacije, odgovornostima Kriznog štaba, kao i opštim odgovornostima radnika;
8. U saradnji sa ovlaštenim organizacijama pristupiti izradi Akta o procjeni rizika, odnosno uraditi izmjene i dopune važećeg Akta o procjeni rizika, jer pandemija predstavlja biološku opasnost koju treba uzeti u obzir;¹
9. Pripremiti i usvojiti dokumente o internim procedurama koje se odnose na higijenske mjere, prijem robe u krug preduzeća, i ostalim relevantnim aspektima;
10. Urediti oblast odsustva sa radnog mjesta zbog korona virusa i obaveze radnika u cilju obavještavanja nadređenog i poslodavca;
11. U Pravilnicima Zaštite na radu integrisati postupke i pravila propisana zakonima i pravilnicima vezanim za COVID-19 kao osnovna prava, obaveze i dužnosti;
12. Pružiti podršku radnicima u slučaju da imaju simptome ili im je neko od članova domaćinstva zaražen.²

2.2. Mehanizmi redovnog informisanja radnika

1. Na vidljivom mjestu u radnoj organizaciji postaviti Izjave o opredijeljenosti rukovodstva za smanjenje rizika od izlaganja virusu i širenja COVID-19 na radnim mjestima i u radnoj sredini. Izjava (prilog 1) treba da bude potpisana od strane odgovornog lica;
2. Redovno postavljati sve informacije i preporuke relevantnih zdravstvenih institucija na oglasnu tablu ili drugo vidljivo mjesto;
3. Voditi i redovno ažurirati dnevnik zaraženih (prilog 2), te informisati radnike koji su bili u kontaktu sa zaraženima³. Sve aktivnosti vezane za zdravstveno stanje radnika moraju se sprovoditi u skladu sa Tehničkim i etičkim smjernicama ILO-a o zdravstvenom nadzoru radnika;⁴
4. Pratiti preporuke nadležnih zdravstvenih službi i raditi na podizanju svijesti zaposlenih radnika o vakcinaciji.

¹ Pravilnik o procjeni rizika na radnom mjestu i u radnoj sredini („Sl. glasnik RS“, br. 66/2008), Zakon o zaštiti na radu („Sl. novine FBiH“, br. 79/20), Zakona o sigurnosti i zaštiti zdravlja radnika na radu („Sl. glasnik Brčko distrikta BiH“, br. 20/13)

² https://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/resources-library/publications/WCMS_748638/lang--en/index.htm

³ Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti (“Službeni glasnik RS”, broj 90/17, 42/20 i 98/20) i Ukaz o proglašenju Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službene novine Federacije BiH”, br. 29/05) Član 11 i Član 16., te tačka C Zakona

⁴ https://www.ilo.org/global/publications/ilo-bookstore/order-online/books/WCMS_PUBL_9221108287_EN/lang--en/index.htm

2.3. Pružanje prve pomoći i zdravstvena zaštita u toku trajanja pandemije

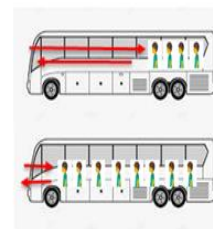
1. Osposobiti jedan izolovan dio prostora za medicinski blok gdje bi potencijalno zaraženi radnik bio do dolaska medicinskog osoblja ili do organizovanja transporta do medicinske ustanove;
2. Obezbijediti stolicu/fotelju za odmor, sandučić za prvu pomoć i sandučić sa lijekovima (osnovna priručna apoteka), kako bi se radniku moglo pomoći odmah u slučaju pojave simptoma.

3. Preventivne mjere u lancu proizvodnje⁵

Glavni cilj svake kompanije jeste spriječiti ulazak koronavirusa u samu fabriku, zaštititi radnike i radna mjesta, te se s tim ciljem moraju propisati preventivne mjere.

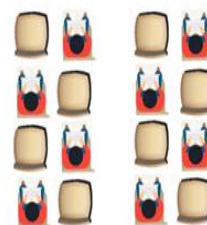
3.1. Organizacija radnog vremena i smjene

- Smjene organizovati tako da se radnici ne susreću. Obezbijediti provođenje dezinfekcije radnih i pomoćnih prostorija između svake smjene;
- Treću smjenu organizovati u skladu sa mjerama na lokalnom nivou (pratiti situaciju sa policijskim časom ili drugim vrstama ograničenja donesenih u cilju sprječavanja širenja pandemije).

3.2. Transport radnika u slučaju da poslodavac organizuje prevoz

- Gdje god je to moguće pokušati organizovati prevoz radnika od strane poslodavca, kako bi se spriječio kontakt radnika sa većim grupama ljudi (nabavkom vozila za prevoz radnika ili iznajmljivanjem vozila za prevoz radnika);
- Prve osobe koje uđu u vozilo sjede pozadi, a zatim se zauzimaju mjesta naprijed, kako bi se spriječila interakcija među putnicima tokom ukrcavanja u vozilo;
- Broj i raspored putnika po sjedištima mora biti takav da omogućava propisani razmak (1 – 2m, odnosno jedno prazno sjedište) između njih;
- Mjesta koja se ne koriste označiti trakom ili znakom upozorenja;
- Ne dozvoliti stajanje i držanje za rukohvate tokom vožnje, osim prilikom ulaska i izlaska; iz vozila
- Svi (uključujući vozača) moraju nositi zaštitnu masku tokom vožnje;
- Izbjegavati razgovor u vozilu;
- Čišćenje, dezinfekcija i provjetravanje vozila se mora vršiti nakon svake vožnje.

3.3. Transport radnika u vozilima javnog prevoza⁶

- Putnici su obavezni da nose zaštitne maske;
- Poslodavac treba obezbijediti uposlenicima lična zaštitna sredstva za dolazak; na radno mjesto i povratak sa radnog mjesta sredstvima javnog prevoza (zaštitne maske i zaštitne rukavice).

3.4. Ulazak u krug fabrike

3.4.1. Ulazak radnika

- Radnicima ne dozvoliti ulazak u fabriku ukoliko im je temperatura viša od 37,5°C, jer je temperatura viša od 37,5°C jedan od najčešćih simptoma korona virusa;
- Izvršiti beskontaktno mjerenje temperature gdje je to moguće;

⁵ JZU Institut za javno zdravstvo Republike Srpske: <https://www.phi.rs.ba/index.php?view=clanak&id=26> Zavod za javno zdravstvo FBiH: <https://www.zzjzfbih.ba/covid-19> Vlada Brčko distrikta BiH: <http://www.vlada.bdcentral.net/Content/Read/naredbe>

⁶ Ažurirano uputstvo za rad javnog i međugradskog prevoza - JZU Institut za javno zdravstvo Republike Srpske: <https://www.phi.rs.ba/index.php?view=clanak&id=1045>; Preporuke za rad javnog prevoza u kontekstu COVID-19 – ZZJZ FBiH: <https://www.zzjzfbih.ba/wp-content/uploads/2020/05/Preporuke-javni-prevoz.pdf>

- Nabaviti termometre koji u kratkom vremenskom periodu mogu izvršiti više mjerenja bez pauza, kako se ne bi usporio ulazak radnika u krug kompanije i kako se ne bi stvarale gužve;
- Termometre (toplomjere) redovno održavati prema preporukama proizvođača kako bi prikazivali tačne rezultate;
- Postaviti dezobarijere za dezinfekciju obuće i ruku (po mogućnosti beskontaktno) na glavnu kapiju i na sve zvanične unutrašnje ulaze.

3.4.2. Ulazak sredstvima transporta (prevoz robe, dostavna vozila)

- Vozači moraju obavezno koristiti i imati lična zaštitna sredstva prilikom dolaska u krug firme – zaštitne maske i jednokratne rukavice po potrebi (zavisno od vrste sirovine);
- Smanjiti na najmanju moguću mjeru kontakt vozača i radnika kompanije (skladištara, magacionera);
- Ako je moguće transport organizovati kamionima bez cerade kod kojih se otvaraju samo jedna vrata, tako da vozači na rampu dovezu sredstvo transporta i nakon otvaranja radnici mogu pristupiti istovaru;
- Vozačima zabraniti ulazak u prostorije kompanije, osim ako ne postoji mogućnost obezbjeđivanja jednog mokrog čvora za vanjske posjetioce koji mora biti odvojen od čvorova koje koriste radnici;
- Dokumentaciju o transportu ostavljati na tačno definisanom mjestu zavisno od organizacije privrednog subjekta. Ako postoji portirska služba ili šalter, onda u neku pregradu ostaviti dokumentaciju bez direktnog predavanja iz ruke u ruku. U slučaju nepostojanja portirske službe, u manjim preduzećima definisati mjesta za predavanje i preuzimanje dokumentacije.

3.4.3. Prijem osnovnih i pomoćnih sirovina na ulazu

- Nakon istovara robe, zavisno od osjetljivosti sirovina, prateći specifikacije, robu ostaviti 24 do 48 sati na prozračno mjesto, a prije toga izvršiti dezinfekciju;
- Sirovine najčešće dolaze upakovane u rolne ili kartonske kutije pa je dezinfekcija ambalaže prihvatljivija sa aspekta proizvodnje, jer se oštećenje sirovina svodi na minimum;
- Tamo gdje nije moguća dezinfekcija robe istu duže prozračivati;
- Nakon sprovedenih mjera pristupiti rasporedu sirovina u magacine i proizvodni pogon.

3.4.4. Ulazak predstavnika pravnih lica i drugih fizičkih lica (servisera, posjetilaca)

- Ulazak drugih lica je moguć samo uz prethodnu najavu sa tačnim datumom i vremenom posjete. Izuzetak od ovog pravila su *ad hoc* sastanci ili hitne intervencije, pri čemu se moraju poštovati sve epidemiološke mjere navedene u narednim tačkama.
- Odrediti ulaz za sva lica koja po bilo kom osnovu ulaze u radne ili pomoćne prostorije privrednog subjekta. Ako je moguće ulaz odvojiti od ulaza za radnike;
- Ako nije moguće obezbijediti odvojene ulaze, onda odrediti vrijeme dolaska drugih lica kako se ne bi susretali sa radnicima;
- Sva lica koja po bilo kom osnovu ulaze u prostor kompanije su dužna dopustiti beskontaktno mjerenje tjelesne temperature od strane radnika koji su za to zaduženi;
- Lica koja ulaze u prostorije kompanije obavezno moraju koristiti ličnu zaštitnu opremu (LZO) i/ili lična zaštitna sredstva (LZS) propisana za sprječavanje širenja COVID-19, te moraju uraditi dezinfekciju upotrebom dezobarijere i ostalih sredstava predviđenih za dezinfekciju.

3.5. Obezbeđivanje fizičke distance

Prateći tehnološke procese u fabrikama tekstila, odjeće, kože i obuće, sprovoditi sljedeće preventivne mjere:

- Zavisno od vrste proizvodnje (serijska, pojedinačna), načina izvedbe proizvodnje (montažne linije), pokušati između rukovalaca mašinama obezbijediti potrebnu distancu u skladu sa važećim propisima i preporukama nadležnih institucija;

- Tamo gdje nije moguće obezbijediti potrebnu distancu, postaviti barijere od pleksiglasa ili nekih drugih prihvatljivih materijala;
- Tamo gdje nije moguće obezbijediti barijere, osigurati odgovarajuću zaštitu radnika primjenom ličnih zaštitnih sredstava ili lične zaštitne opreme.

3.6. Korištenje ličnih zaštitnih sredstava⁷

Poslodavac mora osigurati da su sljedeća lična zaštitna sredstva dostupna radnicima:

- Maske za lice za jednokratnu ili višekratnu upotrebu (na radnim mjestima na kojima je moguće obezbijediti potrebnu distancu);
- Maske tip FFP2/N95 tamo gdje nije moguće ostvariti potrebnu distancu ili zaštitne vizire kod radnika koji nose dioptrijske naočale koji moraju da se nose zajedno sa maskama. Zaštita sa samim vizikom nije potpuna (prilog 3).
- Rukavice po potrebi;
- Plastični omotač za stopala/cipele (jednokratne navlake) po potrebi, zavisno od zahtjeva proizvodnje.

Poslodavac mora obezbijediti maske za lice za sve zaposlene besplatno, uz obuku o upotrebi, skidanju i pravilnom odlaganju LZO/LZS. Preporučljivo je da se na više lokacija u radnim i pomoćnim prostorijama postave edukativni plakati o pravilnoj upotrebi zaštitnih maski.

Neophodno je odrediti veći broj mjesta za odlaganje upotrijebljenih zaštitnih maski, rukavica i omotača za stopala/cipele, te definisati proceduru odlaganja maski na način da se prilikom skidanja maski obezbijedi dovoljan prostor kako se ne bi ugrozila propisana fizička distanca.

Obaveza rukovodioca pogona je nadgledanje da li svi radnici koriste maske na propisan način, kao i zaštitne rukavice ukoliko je obavezna upotreba istih.

Neophodno je osigurati odgovarajuću zaštitnu opremu za zaštitare i radnike u administraciji kompanije.

3.6.1. Kako pravilno koristiti ličnu zaštitnu opremu i/ili lična zaštitna sredstva?

Prije započinjana radnog procesa i ulaska u proizvodni pogon, radnici su dužni upotrijebiti lična zaštitna sredstva.

- Prije i nakon upotrebe lične zaštitne opreme i/ili ličnih zaštitnih sredstava, potrebno je namazati ruke gelom na bazi alkohola, ili oprati sapunom i ispirati vodom najmanje 20 sekundi;
- Pokriti usta i nos maskom i paziti da nema praznina između lica i maske;
- Izbjegavati dodirivanje maske dok je koristite, posebno prednji dio maske;
- Zamijenite masku novom čim postane vlažna i nemojte ponovo koristiti maske za jednokratnu upotrebu;
- Za uklanjanje maske: uklonite je sa stražnje strane (ne dodirujući prednji dio maske), odbacite odmah u zatvorenu kantu;
- Ukoliko se koriste zaštitne rukavice, rukavicama se ne smije dodirivati lice, oči, kao ni maska.

VAŽNA NAPOMENA

Lična zaštitna oprema i/ili lična zaštitna sredstva moraju biti certifikovana od strane proizvođača, te se certifikati moraju dobiti od proizvođača ili od dobavljača prilikom nabavke LZS u cilju pravilne upotrebe, održavanja i čuvanja.

Za sredstva koja se koriste za dezinfekciju snabdjevači hemikalija su dužni da dostave primaocima hemikalija Material Safety Data Sheet/Safety Data Sheet/Bezbjednosno-tehnički list (MSDS/SDS/BTL-ove) koji sadrže tačne podatke o sastavu, načinu upotrebe, skladištenju, te opasnostima po zdravlje korisnika, kao i ekološki podaci. Za

⁷ Korona virus i najčešća pitanja: <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-51233564>

radnike koji su zaduženi za dezinfekciju radnih i pomoćnih prostorija neophodno je obezbjediti edukaciju o pravilnom načinu upotrebe dezinfekcionih sredstava.

Lična zaštitna oprema i/ili lična zaštitna sredstva za sprječavanje širenja COVID-19 ne mogu biti zamjena za opremu/sredstva koja su predviđena za radna mjesta u proizvodnji sa aspekta zaštite na radu (zaštitne rukavice, zaštitne naočale i sl.), te napominjemo da se i ta oprema/sredstva moraju dezinfikovati odgovarajućim sredstvima za dezinfekciju.

Ukoliko radnici rade na sredstvima rada koja zahtjevaju posebnu odjeću i zaštitnu opremu, ista se mora koristiti, te ne može biti zamijenjena drugom LZS. Kao primjer navodimo sredstva rada sa rotirajućim dijelovima, gdje je strogo zabranjeno prilaziti mašini sa bluzom sa širokim rukavima, šalovima ili rukavicama, koje ne prijanjaju uz šaku.

3.7. Higijena

Potrebno je na više mjesta obezbijediti stanice za pranje i/ili dezinfekciju ruku.

Neophodno je odrediti odgovorno lice koje se brine o sredstvima za pranje i dezinfekciju ruku (higijeničarka/sektor održavanja). Sredstva za pranje ruku, kao i sredstva za dezinfekciju ruku, moraju biti u originalnoj ambalaži sa deklaracijom proizvođača.

Pravilno pranje ruku je prikazano u prilogu 4.

Površine u radnim prostorijama se moraju redovno čistiti i dezinfikovati. Preporučuje se dezinfekcija podova i radnih površina najmanje dva puta u toku jedne smjene.

OBAVEZNO se mora voditi evidencija o izvršenoj dezinfekciji radnog prostora preko liste koja se postavlja na vidno mjesto u proizvodnom pogonu, toaletu i drugim prometnim prostorijama (prilog 5).

Lista mora da sadrži:

- naziv pravnog lica,
- naziv proizvodnog pogona ili prostorije,
- datum i vrijeme izvršene dezinfekcije,
- ime i prezime lica koje je izvršilo dezinfekciju,
- potpis lica koje je izvršilo dezinfekciju.

Potrebno je nabaviti dezinfekciona sredstva za dezinfekciju površina vodeći računa da se nabave odgovarajuća sredstva koja neće dovesti do oštećenja radnih površina. Dezinfekciona sredstva se moraju skladištiti u originalnoj ambalaži na kojoj mora biti deklaracija proizvođača. Odgovorna lica koja provode redovne dezinfekcije radnih i pomoćnih površina moraju biti upoznata sa načinom upotrebe dezinfekcionog sredstva i moraju im se obezbjediti lična zaštitna oprema i/ili lična zaštitna sredstva neophodna za sprovođenje dezinfekcije.

3.7.1. Mikroklimatski uslovi

- Na svim radnim mjestima treba da se obezbijedi svjež i čist vazduh;
- Za poslove i radne zadatke sa srednjim ili velikim rizikom izlaganja (radna mjesta na kojima se zavisno od vrste tehnološkog procesa ne može uopšte obezbijediti distanca ili je djelimično moguće), SZO preporučuje povećanu brzinu ventilacije prirodnom ili vještačkom ventilacijom, po mogućnosti bez ponovne cirkulacije vazduha;⁸
- U slučaju recirkulacije vazduha, filtere treba redovno čistiti;
- Obezbijediti dovoljan broj prečišćivača zraka;

---

⁸ <https://www.who.int/publications/i/item/9789240021280>

- Ventilacija prostora prirodnim putem se obezbjeđuje otvaranjem vrata na halama, a vještačkim putem preko opreme i uređaja namijenjenih za provjetravanje;⁹
- Provjetravanje kancelarijskih prostorija je takođe obavezno u kraćim i češćim intervalima.

3.7.2. Pauza i topli obrok

- Zabranjeno je sjedenje/okupljanje u većim grupama na pauzama.
- Zavisno od kapaciteta kompanije, navesti dozvoljen broj radnika koji mogu biti istovremeno prisutni u restoranu po metru kvadratnom;
- Ukoliko je obezbijeđen vid restoranske usluge, organizovati više grupa sa manje članova, zavisno od broja radnika u smjenama i od kapaciteta restorana;
- Prostor restorana dezinfikovati poštujući zakonske okvire u vezi sa pravilnom pripremom i služenjem hrane;
- Ukoliko se ne mogu ispuniti prethodni uslovi organizovati svakodnevnu podjelu suhih obroka;
- Ukoliko se radnici hrane sami obezbijediti im adekvatan vanjski ili unutrašnji prostor na kome će se moći ostvariti distanca i ispuniti svi epidemiološko-higijenski zahtjevi za čajne ili druge vidove kuhinja (ketering itd.);
- Pušenje samo u izričito označenim područjima (pušačke zone);
- U pušačkim zonama održavajte potrebno rastojanje.

3.7.3. Prostor za pripremu hrane¹⁰

- Potrebno je da osoblje uključeno u pripremu i distribuciju hrane bude obučeno za sigurno rukovanje hranom;
- Izuzetno je važno da osoblje koje učestvuje u pripremi i distribuciji hrane nema zdravstvene smetnje i simptome kao što su: probavne i respiratorne smetnje, temperaturu, vidno inficirane kožne lezije (groznice, posjekotine itd.) ili iscjedak iz ušiju, očiju ili nosa;
- Zabraniti samoposluživanje, te zadužiti određeni broj radnika za serviranje hrane radnicima;
- Važno je koristiti rukavice za jednokratnu upotrebu tokom rukovanja hranom. Ako se koriste rukavice, pranje ruku treba obaviti prije stavljanja rukavica, između promjena rukavica i nakon skidanja rukavica. Rukavice semoraju mijenjati nakon obavljanja aktivnosti koje nisu povezane s hranom, kao što su ručno otvaranje i zatvaranje vrata, pražnjenje kanti, rukovanje novcem itd.;
- Pranje ruku je izuzetno važno kada se rukavice skidaju kako bi se izbjeglo naknadno zagađenje hrane. Važno je oprati ruke čak i kada nosite rukavice, jer onečišćene rukavice mogu širiti patogene na vaše ruke prilikom skidanja rukavica;
- Svo osoblje treba biti svjesno svojih odgovornosti i važnosti poštovanja pravila za sigurno rukovanje hranom. Plakati usmjereni na podsjećanje osoblja na pravila rukovanja hranom mogu biti od pomoći i trebali bi biti postavljeni na strateškim mjestima u prostoru u kojem se priprema hrana;
- Dezinfikovati stolove nakon završenog obroka.

3.8. Organizovanje radnih grupa

- U cilju održavanja normalnog proizvodnog procesa u slučaju zaražavanja određenog broja radnika potrebno je imati unaprijed isplanirane radne grupe koje bi mijenjale jedna drugu, a koje se ne bi se međusobno susretale.

3.9. Odsustvo sa radnog mjesta usljed izolacije ili bolesti izazvane novim virusom COVID-19

- Osigurati da su politike odsustva fleksibilne. Rukovodeće osoblje na nivou pogona trebalo bi da prođe obuku i podigne svijest o specifičnim potrebama radnika u vezi sa COVID-19, uključujući trudnice, radnike sa

⁹ Pravilnik o preventivnim mjerama za bezbjedan i zdrav rad na radnom mjestu, Sl. glasnik Republike Srpske 30/12

¹⁰ Preporuke za sigurno rukovanje hranom - JZU Institut za javno zdravstvo Republike Srbije:

<https://www.phi.rs.ba/pdf/sadrzaj/Preporuke%20za%20sigurno%20rukovanje%20hranom.pdf> Preporuke – Federalno ministarstvo zdravstva:

<https://covid19.fmoh.gov.ba/preporuke>

invaliditetom i radnike sa porodičnim obavezama i/ili izdržavanim licima, kao i za radnike koji spadaju u rizične grupe;

- Odsustvo sa radnog mjesta usljed izolacije ili bolesti voditi kao plaćeno odsustvo (uz obavezno dostavljanje potvrde o izolaciji od specijaliste porodične medicine);
- Upoznati radnike sa njihovim pravima u smislu zdravstvene zaštite koja se odnosi na pandemiju COVID-19;
- Dati radnicima jasne informacije o simptomima COVID-19, te ukoliko se isti pojave kod bilo kojeg radnika, dati upute tom radniku da ne dolazi na radno mjesto dok se ne uradi testiranje, te ga uputiti na testiranje u zdravstvenim ustanovama. Za vrijeme trajanje kompletne procedure od pojave simptoma do rezultata testiranja, radniku se mora omogućiti plaćeno odsustvo. Tek nakon rezultata testiranja se od radnika traži potvrda o bolovanju (ukoliko se utvrdi da je radnik pozitivan na korona virus) ili negativan test koji radnik mora da dostavi u kadrovsku službu;
- Ukoliko radnik prijavi da je bio u kontaktu sa osobom kod koje su se razvili simptomi COVID-19 ili kod koje je potvrđena zaraza korona virusom, postupiti po istoj proceduri kao u tački iznad;
- Omogućiti rad od kuće, po potrebi, za radna mjesta na kojima je to izvodljivo. Rad od kuće voditi kao redovno radno vrijeme, a obezbijediti mehanizme kontrole istog.

4. Korektivne mjere u lancu proizvodnje

U slučaju da dođe do slučaja infekcije korona virusom među radnicima, potrebno je **ODMAH/BEZ ODLAGANJA**:

- Identifikovati kontakte, izvršiti izolaciju kritičnih i potencijalno sumnjivih lica;
- Izvršiti potpunu dezinfekciju radnog prostora;
- Odgovorno lice istovremeno mora obavijestiti nadležnu epidemiološku službu o pojavi zaraze u kompaniji, dati tačne informacije o broju lica koja su bila u kontaktu sa zaraženim licem, te obezbijediti dodatne informacije po zahtjevu epidemiološke službe;
- Nakon obavljene dezinfekcije, te provjetravanja radnih prostorija, ponovo pokrenuti proizvodnju, s tim da u proizvodnji rade radnici iz druge smjene koji nisu bili u kontaktu sa zaraženim licem ili licima koja su sa istim bila u kontaktu;
- Nakon testiranja radnika, ukoliko se pokaže dasu radnici negativni na korona virus ili nakon isteka izolacije, radnici koji su bili u kontaktu sa zaraženim licemse mogu vratiti na radna mjesta;
- Za vrijeme trajanja izolacije i testiranja, radnicima se mora obezbijediti plaćeno odsustvo;
- Sve gore navedene radnje po mogućnosti izvesti tako da se proizvodnja prekida što je moguće kraće, a sve prema organizaciji radnih grupa.

5. Upravljanje otpadom

Prema Katalogu otpada, otpad nastao korištenjem sredstava protiv korona virusa može da se svrsta u grupu 18 podgrupu 18 01 03* (Otpad čije sakupljanje i odlaganje podliježe posebnim zahtjevima zbog sprječavanja širenja infekcije).¹¹

Provođenjem svih mjera koje su navedene od strane nadležnih institucija, kao i preporukama iz ovog dokumenta, može se očekivati nastajanje velike količine otpada. Pored redovnog otpada koje nastaje u toku procesa proizvodnje, kompanije moraju biti spremne na značajan porast količine otpada, kako od ličnih zaštitnih sredstava, tako i od samih dezinficijensa, odnosno ambalaža dezinficijensa.

Da bi se osiguralo pravilno odlaganje otpada moraju se postaviti odgovarajuće kante za smeće u svim područjima, te se mora vršiti redovno i pravilno prikupljanje i odlaganje otpada. Neophodno je obilježiti mjesta gdje su postavljene kante za smeće i obezbijediti potrebnu distancu od istih u skladu sa važećim propisima i preporukama nadležnih institucija. Radnici koji skidaju masku i odlažu u kantu ne smiju napuštati mjesto ispred kante dok ne

---

¹¹ Pravilnik o kategorijama, ispitivanju i klasifikaciji otpada ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 19/15); Pravilnik o kategorijama otpada sa listama ("Službene novine FBiH", broj 09/05).

stave novu masku, a druga lica moraju poštovati preporučenu distancu. Na taj način se sprječava narušavanje propisane fizičke distance.

Ambalaže dezinficijskih sredstava se nakon upotrebe moraju odlagati prema uputstvu navedenom na etiketi proizvoda (recikliranje, povrat dobavljaču i sl.). Također, ukoliko se ambalažni otpad ne može reciklirati niti se može izvršiti povrat prema dobavljaču, isti se mora odlagati u posebne kante odvojen od ostalog otpada.

Tretiranje otpada se mora raditi prema zakonskim propisima.

Ukoliko postoji i najmanja sumnja da je nastali otpad bio u kontaktu sa licem zaraženim korona virusom, otpad se mora tretirati na način da se stavlja u duplu vrećicu, te se vrećica mora poprskati dezinfekcionim sredstvom i odložiti u zatvorenu kantu. Lica koja tretiraju potencijalno infektivni otpad moraju koristiti sva ranije navedena lična zaštitna sredstva uz obaveznu upotrebu zaštitnih naočala. Nakon odlaganja infektivnog otpada, lica koja su isti otpad odložila, dezinfikuju rukavice i odjeću prije samog skidanja, te istu prilikom skidanja ubacuju u duplu vrećicu i poprskaju dezinfekcionim sredstvom. Nakon toga je neophodno temeljno oprati ruke sapunom i toplom vodom najmanje 20 sekundi.

6. PRILOZI

Prilog 1

Naziv preduzeća:

Datum/Broj:

Izjava

o opredjeljenosti rukovodstva za smanjenje rizika od izlaganja virusu i širenju COVID-19 na radnim mjestima i u radnoj sredini

Ovom Izjavom se obavezujemo da ćemo ispred preduzeća ..... poštovati sve Odluke kriznih štabova grada/opštine/kantona/distrikta/entiteta, kako bi smanjili rizik od izlaganja virusu i širenju COVID-19 na radnim mjestima i u radnoj sredini.

Potpis odgovornog lica

Prilog 2

Dnevnik zaraženih

Dnevnik zaraženih

Ime firme:	Legenda:			
	Pozitivni-aktivni		Pojava simptoma ali još uvijek bez saznanja o COVID-u	
Evidencija na dan:	Kontakti u izolaciji		Završena izolacija	
	Karantin zbog članova porodice ili bliskih kontakata		Negativan na koronu, ali još uvijek u bolnici	

R.br.	Radna pozicija	Ime i prezime	Da li je bio u kontaktu sa osobom zaraženom korona virusom	Da li je radnik pozitivan na korona virus	Da li je neko od članova porodice/zajedničk og domaćinstva zaražen	Datum kontakta	Datum izolacije	Napomena

Prilog 3

Pravilna upotreba štitnika za lice-vizira¹²

Štitnik za lice-vizir predstavlja opremu za ličnu zaštitu koja se ne smije dijeliti sa drugima, te zahtijeva pravilno i redovno održavanje od strane zaposlenog radnika.

UPUTSTVO ZA UPOTREBU

Ovi artikli dizajnirani su za vašu ličnu zaštitu. Moraju se koristiti cijelo vrijeme izloženosti opasnosti. Prestati s korišćenjem u slučaju vrtoglavice ili nadraženosti ili oštećenosti samog artikla.

PODRUČJE UPOTREBE

Viziri su dizajnirani da štite oči i lice od mehaničkih udara i prskanja tečnosti, a u uslovima pandemije izazvane korona virusom ograničavaju širenje bolesti kapljičnim putem. Ali, oni ne mogu da spriječe širenje zaraze aerosolom i zato nisu adekvatna zamjena za maske i moraju se nositi u kombinaciji sa njima.

ČIŠĆENJE I ODRŽAVANJE

Da biste vizire održali u ispravnom stanju:

- Nemojte koristiti abrazivne materijale, čistite u toploj vodi i osušite mekom krpom;
- Svaki dio vizira koji je u kontaktu sa licem treba dezinfikovati alkoholom.

SKLADIŠTENJE

Kada se ne koristi preporučuje se čuvanje na čistom i suhom mjestu.

---

¹² <https://health-desk.org/articles/how-effective-is-it-to-use-only-a-face-shield-to-protect-from-covid-19>

POSTUPAK PRANJA RUKU VODOM I SAPUNOM

Nakvasiti ruke vodom

Trljati dlanove jedan o drugi

Ispreplićući prste, trljati dlanove jedan o drugi

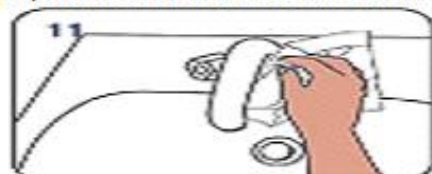
Šakom obuhvatiti palac druge ruke i trljati ga kružnim pokretima

Isprati ruke vodom

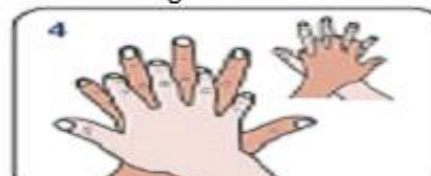
Papirnim ubrusom zatvoriti slavinu

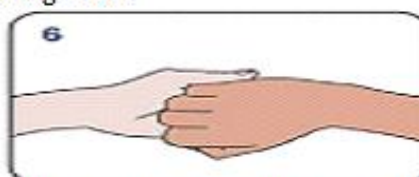
Uzeti dovoljnu količinu tečnog sapuna da pokrije sve površine šaka

Ispreplićući prste, trljati dlan jedne šake o nadlanicu druge

Prste spojiti u predjelu jagodica, saviti ih i trljati dorzalnom stranom prstiju o dlan druge šake

Prste skupiti na dlan druge šake i trljati kružnim pokretima

Ruke posušiti papirnim ubrusom

Ruke su sada sigurne

7. Izvori informacija

1. JZU Institut za javno zdravstvo Republike Srpske: <https://www.phi.rs.ba/index.php?view=clanak&id=26>
2. Međunarodna organizacija rada: Sectoral brief „COVID-19 and the textiles, clothing, leather and footwear industries“, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/briefingnote/wcms_741344.pdf
3. Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine: <https://www.zzjzfbih.ba/covid-19>
4. Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine: <http://www.vlada.bdcentral.net/Content/Read/naredbe>
5. Međunarodna organizacija rada: Technical and ethical guidelines for workers' health surveillance https://www.ilo.org/global/publications/ilo-bookstore/order-online/books/WCMS_PUBL_9221108287_EN/lang--en/index.htm
6. Korona virus i najčešća pitanja: <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-51233564>
7. UNICEF: Pandemija novog koronavirusa: Šta treba znati: <https://www.unicef.org/bih/covid19>
8. Svjetska zdravstvena organizacija: Roadmap to improve and ensure good indoor ventilation in the context of COVID-19: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240021280>
9. Unija udruženja poslodavaca Republike Srpske: Uticaj Covida-19 na poslovanje u Republici Srpskoj <http://unijauprs.org/dokumenti/covid-19/covid-19-RS.html>
10. JZU Institut za javno zdravstvo Republike Srpske: Ažurirano uputstvo za rad javnog i međugradskog prevoza <https://www.phi.rs.ba/index.php?view=clanak&id=1045>
11. Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine: Preporuke za rad javnog prevoza u kontekstu COVID-19 <https://www.zzjzfbih.ba/wp-content/uploads/2020/05/Preporuke-javni-prevoz.pdf>
12. JZU Institut za javno zdravstvo Republike Srpske: Preporuke za sigurno rukovanje hranom <https://www.phi.rs.ba/pdf/sadrzaj/Preporuke%20za%20sigurno%20rukovanje%20hranom.pdf>
13. Federalno ministarstvo zdravstva: Preporuke <https://covid19.fmoh.gov.ba/preporuke>

8. Preporučena literatura

1. Guidance note: „A safe and healthy return to work during the COVID-19 pandemic“, ILO, https://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/resources-library/publications/WCMS_745549/lang--en/index.htm
2. Sectoral brief: „COVID-19 and the textiles, clothing, leather and footwear industries“, ILO, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/briefingnote/wcms_741344.pdf
3. Action manual for small and medium-sized enterprises „Protecting Your Employees and Business from Pandemic Human Influenca“, ILO, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/documents/publication/wcms_101422.pdf
4. Action checklist „Prevention and Mitigation of COVID-19 at Work“, ILO, https://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/resources-library/publications/WCMS_741813/lang--en/index.htm
5. Practical Guidance „Safe Return to Work: Ten Action Points“, ILO, https://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/resources-library/publications/WCMS_745541/lang--en/index.htm